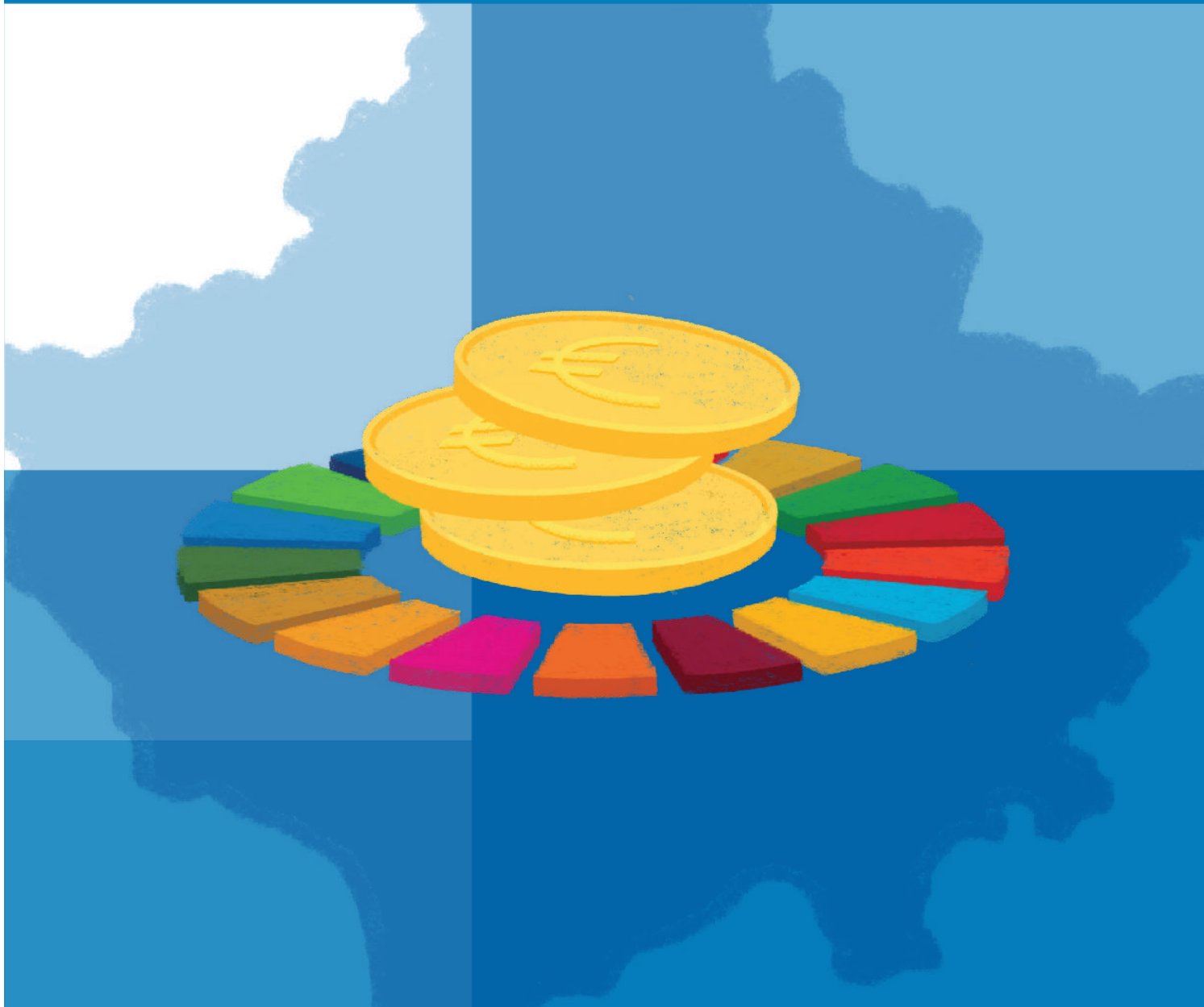

Budžetiranje SDG u institucijama na lokalnom nivou

Autor: Donikë Beqiri

Contributor: Fiona Bakija

Programi: Održivi razvoj

Publikacija: Februara, 2023

Dizajn: KUKU Creative

Zhvillimi i Qëndrueshëm
Sustainable Development

Institut za razvojne politike INDEP

Publikacija Instituta za razvojnu politiku (INDEP) koju podržava GIZ. Sva prava su zadržana. Nijedan deo ove publikacije se ne može reprodukovati, sačuvati u sistemu za čuvanje podataka niti preneti, u bilo kom obliku ili na bilo koji način, bez prethodnog pristanka izdavača. Publikacija se može distribuirati elektronskim putem, ali samo u celosti i samo u nekomercijalne svrhe.

Sadržaj ovog dokumenta, uključujući izražena mišljenja, ne odražava nužno stavove donatora, INDEP-a, njihovog osoblja, saradnika ili Borda. Ovaj rad je objavljen uz podršku Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH u ime nemačkog saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ). Sadržaj ovog dokumenta, uključujući i izražena mišljenja, ne odražavaju nužno mišljenja INDEP-ovih donatora, njihovog osoblja, saradnika ili odbora.).

Sadržaj

Uvod.....	5
Gde je Kosovo u vezi sa sprovođenjem Agende 2030.....	7
Budžetiranje za ciljeve održivog razvoja	9
Metode budžetiranja COR na lokalnom nivou.....	12
Zaključci i preporuke	13
Slepo crevo A - Integracija Ciljeva Održivog Razvoja u planove budžeta opština	16
Slepo crevo B - Analiza budžetiranja COR.....	20

Spisak skraćenica

AKO – Asocijacija Kosovskih Opština

EU – Evropska Unija

UN – Ujedinjene Nacije

SOR – Savet za Održivi Razvoj

MALS – Ministarstvo Administracije Lokalne Samouprave

MFRT – Ministarstvo Finansija, Rada i Trans

SSP – Sporazum o Stabilizaciji i Pridruživanju

COR – Ciljevi Održivog Razvoja

PRO – Plan Razvoja Opštine

Uvod

Institucije na centralnom i lokalnom nivou na Kosovu nisu dale prioritet Agendi 2030. Zbog toga dolazi do velikih kašnjenja u njegovoj implementaciji i unapređenju. Da bi se unapredila Agenda, potrebna je posvećenost različitih zainteresovanih strana. Međutim, posvećenost, akcija i promocija Agende i dalje ostaju mlaki. Da bi se ispunila Agenda 2030, ciljevi bi morali prvo da budu postavljeni na centralnom, a zatim na lokalnom nivou, kako bi postojali konkretni koraci ka napretku i odgovornosti za agendu koja odgovara zemlji koja se može primeniti u 2022 godini.

Stoga je potrebna veća posvećenost institucija na centralnom i lokalnom nivou. Za sveobuhvatnu implementaciju Agende 2030 i Ciljeva Održivog Razvoja (COR), saradnja će biti potrebna na svim nivoima, uključujući učešće različitih relevantnih aktera koji će pomoći u izradi strategija, kao i u drugim fazama implementacije kako bi se osigurala inkluzivnost i da ispuni ciljeve održivog razvoja.

Pošto Kosovo nije članica Ujedinjenih nacija, ne postoji obaveza implementacije i izveštavanja o Agendi 2030 i ispunjavanja ciljeva održivog razvoja. Uprkos tome, Kosovo je već počelo da sprovodi Agendu 2030. Da bi se postigli pozitivni rezultati do 2030. godine, implementacija agende mora početi dosledno. Nekoliko različitih inicijativa je već preduzeto od strane parlamenta, organizacija civilnog društva i međunarodnih organizacija, ali one su još uvek u vrlo početnoj fazi u vezi sa sprovođenjem Agende 2030. Usvajanje Rezolucije o održivom razvoju u Skupštini Kosova i uspostavljanje Saveta za održivi razvoj 2018. godine bili su prvi koraci koje je preduzeo centralni nivo za sprovođenje Agende 2030.

Na lokalnom nivou započete su inicijative sa ciljem promocije i edukacije nadležnih službenika o pitanjima vezanim za Agendu 2030. Opštine su takođe procenjene u odnosu na trenutni nivo implementacije Agende 2030 da bi se dalje unapredile na nacionalnom i lokalnom nivou. Najveći izazov u sprovođenju Agende 2030 na lokalnom nivou je nesumnjivo nedostatak podataka, što otežava procenu napretka implementacije u pojedinim opštinama. Drugi izazov je nedostatak budžetiranja za Agendu 2030, prvo na nacionalnom, a zatim i na lokalnom nivou. Ovo odsustvo budžetiranja pokazuje nedostatak prioriteta i planiranja dnevnog reda na svim nivoima vlasti na Kosovu. Uključivanje COR u državni i lokalni budžet uticalo bi na sprovođenje Agende i omogućilo bi koherentan budžet koji bi pojednostavio projekte za smanjenje lošeg upravljanja finansijskim resursima.

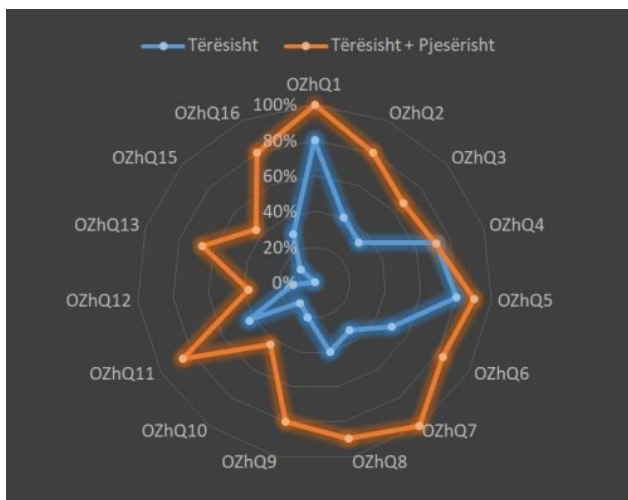
Ova analiza politike naglašava važnost uključivanja COR u planiranje budžeta institucija na centralnom i lokalnom nivou. Da bi se dali prioritet implementaciji i praćenju COR, oni moraju biti integrisani u budžetski okvir, što bi takođe omogućilo usklađivanje ciljeva zemlje sa COR. Analiza pokazuje gde je Kosovo primenilo

Agendu 2030 u 2022, kao i mogućnosti integracije ovog okvira u procese i planiranje budžeta institucija na centralnom i lokalnom nivou. Takođe daje kratak pregled načina na koji se budžetiranje COR može inkorporirati u postojeće budžetske forme kosovskih opština, uzimajući kao primer Opštinu Glogovac, koja je poznata kao jedan od pionira u posvećenosti COR Republici Kosova.

Gde je Kosovo u vezi sa sprovođenjem Agende 2030

Agenda 2030, bez koje puna evropska integracija nije moguća, mora biti prioritet u političkim agendama kosovskih kreatora politike. Agenda zahteva međudisciplinarnu i institucionalnu koordinaciju brojnih aktera, kao što su Vlada, druge nezavisne institucije i privatni sektor kako bi se započela uspešna implementacija. Pored interakcije institucija, nedostaje niz početnih koraka za kreiranje budžeta za implementaciju COR.

Pošto Kosovo nije članica UN, nije u obavezi da sprovodi niti izveštava o Agendi 2030. Pošto je Agenda sveobuhvatan plan za rešavanje globalnih problema i izazova koji pogađaju i zemlje u razvoju i razvijene zemlje, zemlje su počele da prilagođavaju COR u svojim strategijama, kao i da su počele da sprovode Agendu na dobrovoljnoj osnovi. Republika Kosovo je inicirala implementaciju Agende 2016. godine u Nacionalnoj strategiji razvoja

Silka 1. Reflektimi i OZhK-ve ne Programin e Qeverise 2020 – 2023

2016-2021¹, koja je objavila plan Kosova za postizanje COR. Još jedan fundamentalni korak za implementaciju COR-a desio se 2018. godine, kada je Skupština Kosova usvojila Rezoluciju o održivom razvoju, formalno Rezoluciju 06-R-001, i osnovala Savet za održivi razvoj. Savet deluje u okviru Skupštine Kosova i odgovoran je za praćenje sprovođenja Agende 2030, uključujući godišnji nacionalni izveštaj. Međutim, Kosovo još nije pripremlilo i poslalo takav izveštaj Generalnoj skupštini UN. Treba napomenuti da implementacija Agende 2030 takođe igra ključnu ulogu u obavezama Kosova u odnosu na međunarodne zajednice kao što je Evropska unija. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju ima poglavlje posvećeno evropskim reformskim agendama, koje su slične politike Agendi 2030. Evropska unija, kao međunarodna organizacija, takođe je potpisnica Agende 2030, zajedno sa 192 zemlje, uključujući sve zemlje članice EU.

Uprkos početnim koracima koje su preduzele institucije Republike Kosovo, još uvek postoje problemi sa sprovođenjem Agende 2030. Podaci igraju ključnu ulogu

¹ Kancelarija premijera, Nacionalna strategija razvoja 2016-2021/ PLAN za održivi razvoj, januar 2016, Priština, poslednji put pristupljeno 29.03 u https://kryeministri.rks-gov.net/wp-content/uploads/docs/Strategjia_Kombetare_per_Zhvillim_2016-2021_Shqip.pdf

u praćenju sprovođenja Agende 2030. Nedostatak podataka je problem i na nacionalnom i na lokalnom nivou na Kosovu. Centralne institucije nemaju mehanizme ili instrumente da obezbede ažuriran katalog podataka koji se može razmenjivati sa lokalnim i međunarodnim institucijama.

Drugo važno pitanje u implementaciji Agende 2030 je nedostatak odgovarajućeg napretka praćenja, što proizilazi iz nedostatka institucionalnog mehanizma za praćenje podataka. Iako je Savjet za održivi razvoj² jedini institucionalni mehanizam odgovoran za implementaciju i praćenje COR neophodno je preispitati strukturiranje ovog jedinstvenog mehanizma trenutno na institucionalnom nivou. To je zato što je Savet neformalna grupa poslanika, Sekretarijata Skupštine i drugih spoljnih partnera. U mnogim zemljama koje su se obavezale na ispunjenje COR, mehanizmi za koordinaciju ispunjenja COR ne padaju ispod zakonodavnog nivoa kao na Kosovu; nalaze se pod upravom izvršne vlasti gde je veći značaj i odgovornost za unapređenje Agende 2030, kao i posvećenost na višem nivou.

Prema vodiču UNDP-a o institucionalnim i koordinacionim mehanizmima, zemlje koje su uspostavile koordinaciona tela za održivi razvoj pod upravom kabineta premijera uspele su da efikasnije koordiniraju i sprovode COR³. Da bi Savet Kosova bio uspešan, on definitivno mora da stvori tematske radne grupe koje se sastoje od tehničkih eksperata i da se angažuju u različitim ciljevima i specifičnim zadacima koji se moraju ostvariti uporedo sa političkom agendom koju je izradio Savet. Ovo je korak koji se mora preduzeti na centralnom nivou kako bi se počelo sa strukturiranjem rada u pravom smeru u smislu ispunjavanja ciljeva održivog razvoja.

169 ciljeva COR ne mogu se ispuniti bez koordinacije centralnih i lokalnih vlasti i bez uključivanja različitih aktera, kao što su međunarodne i lokalne nevladine organizacije, privatni sektor i akademska zajednica. Podizanje kapaciteta opštinskih zvaničnika da rade na ispunjenju COR-a takođe ostaje važan uslov na lokalnom nivou. Agenda 2030 je platforma preko koje različiti akteri i zainteresovane strane mogu da rade zajedno na ispunjavanju ciljeva održivog razvoja i poboljšanju životnog standarda i napredovanju ka boljoj budućnosti.

2

³ UNDP; Uputstvo za institucionalne i koordinacione mehanizme; 2017, dostupno ovde: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/2478Institutional_Coordination_Mechanisms_GuidanceNote.pdf

Budžetiranje za ciljeve održivog razvoja

Opštinsko budžetiranje je proces alociranja finansijskih sredstava za različite programe, usluge i inicijative unutar opštine. Tradicionalno, ovaj proces se fokusirao na balansiranje budžeta i zadovoljavanje neposrednih potreba zajednice. Međutim, poslednjih godina raste svest o potrebi usklađivanja opštinskog budžeta sa ciljevima održivog razvoja Ujedinjenih nacija (COR).

Integrisanje ciljeva održivog razvoja u opštinsko budžetiranje zahteva pristup budžetiranju zasnovan na rezultatima. Ovaj pristup se fokusira na postizanje specifičnih ishoda i ciljeva, a ne na jednostavno dodeljivanje budžeta različitim programima i uslugama. Postavljanjem jasnih ciljeva i praćenjem napretka, gradovi i opštine mogu osigurati da se njihovi finansijski resursi efikasno koriste i postižu željeni rezultati.

Drugi način da se COR integrišu u opštinsko budžetiranje je korišćenje procesa participativnog budžetiranja. Ovaj pristup uključuje uključivanje stanovnika, grupa u zajednici i drugih zainteresovanih strana u procesu budžetiranja. Dajući građanima glas o tome kako se dodeljuju finansijska sredstva, opštine mogu da obezbede da njihov budžet odražava potrebe i prioritete zajednice.

Uključivanje COR-a u opštinsko budžetiranje takođe znači uzimanje u obzir dugoročnog uticaja budžetskih odluka. Važno je razmotriti kako će odluke o budžetu danas uticati na budućnost, npr. ulaganja u infrastrukturu, obnovljivu energiju i socijalnu zaštitu koja su u skladu sa ciljevima održivog razvoja.

Konačno, važno je imati jasan mehanizam za procenu napretka COR-a i izveštavanje o rezultatima centralnom nivou, građanima i drugim zainteresovanim stranama. Ovo će pomoći opštinama da identifikuju oblasti napretka i oblasti koje treba poboljšati.

Da rezimiramo, opštinsko budžetiranje je važno sredstvo za podršku održivom razvoju i stvaranje bolje budućnosti za sve građane. Uključivanjem COR-a u proces budžetiranja, gradovi i opštine mogu osigurati da se njihovi finansijski resursi efikasno koriste i postignu željene rezultate. Ovo se može uraditi korišćenjem budžetiranja zasnovanog na rezultatima, participativnog budžetiranja i razmatranja dugoročnog uticaja. Procena i izveštavanje o napretku u vezi sa ciljevima održivog razvoja takođe je važan korak za obezbeđivanje transparentnosti i odgovornosti.

Zbog međunarodnih aspiracija Kosova i važnosti Agende 2030 za napredak održivog razvoja, neophodno je da Vlada daje prioritet Agendi. Da bi se Agenda 2030 tretirala sa potrebnom ozbiljnošću, kreiranje budžeta za ispunjavanje ciljeva

održivog razvoja mora biti prilagođeno. Da bi se to postiglo, potrebna je radikalna promena sadašnjeg centralnog i lokalnog budžeta.

Uopšteno govoreći, budžetiranje za COR je već postalo standard kroz koji države integrišu ciljeve u dugoročne planove i strategije. Međutim, budžetiranje za ciljeve održivog razvoja ne znači nužno alokaciju dodatnih sredstava za postizanje ovih ciljeva, već se može postići restrukturiranjem tekućih budžeta i rashoda.

Da bi se budžetski programi što bolje uskladili sa Agendom 2030 i COR-ima, trebalo bi konsultovati Ministarstvo finansija. Iako generalni plan centralnog i lokalnih budžeta možda neće biti eksplicitno dodijeljen ciljevima održivog razvoja, relevantna ministarstva bi mogla preraspodijeliti sredstva za ispunjavanje ciljeva i strateških planova. Na primer, mađarska vlada nije planirala poseban budžet za sprovođenje COR, ali su određena ministarstva Vlade iz 2019. pokušala da usklade svoju strukturu u pravcu COR⁴. Finska i Island su jedine zemlje koje imaju sveobuhvatno integrisano budžetiranje za ciljeve održivog razvoja⁵.

Sličan model bi takođe trebalo da se primeni na Kosovo. Dugoročne strategije za implementaciju i ispunjenje COR-a treba prilagoditi i postojeće godišnje budžete treba revidirati kako bi se ispitale mogućnosti za inkorporiranje COR-a. Koordinisana akcija treba da se odvija na nacionalnom i lokalnom nivou. Potrebno je analizirati i utvrditi koji su ciljevi i indikatori odgovarajući na nacionalnom nivou i postaviti rokove za njihovo ispunjenje. Prilagođavanjem COR-a nacionalnim ciljevima, kao i njihovim integrisanjem u vladine akcione planove i postavljanjem rokova za njihovo usvajanje, pitanje budžetiranja može se učiniti manje izazovnim.

Integracija COR-a u nacionalne politike i prateći budžet doneće različite koristi zemlji. U početku će smanjiti nacionalnu nedoslednost zbog čestih promena političke vlasti. Nedavne kosovske vlade nisu imale životni vek duži od tri godine, što je ometalo doslednost akcionih planova i strategija zbog toga što odgovarajuće vlade imaju različite prioritete. Adaptacija globalnog okvira bi stoga osigurala da postoji konzistentnost u sektoru održivog razvoja. Kao zemlja u tranziciji, Kosovo mora na sveobuhvatan način da se pozabavi pitanjima postavljenim u Agendi 2030. Integrisanje pitanja Agende u državni i lokalni budžet olakšalo bi rad donosiocima odluka na postavljanju ciljeva, a lokalni izazovi bi se mogli pratiti i sprovoditi sa većom doslednošću.

---

⁴ Mulholland Eric & Berger Gerald; Budžetiranje za COR u Evropi: iskustva, izazovi i potrebe, Institut za upravljanje održivošću, april 2019, dostupno ovde: https://www.esdn.eu/fileadmin/ESDN_Reports/ESDN_Quarterly_Report_52_Final.pdf

⁵ Ibid

Strukturiranjem rada na ovaj način povećalo bi se odgovornost i uskladilo razvojne ciljeve sa ciljevima razvijenijih zemalja, čime bi se omogućila veća privlačnost za kapitalne investicije i usklađivanje sa agendama međunarodnih

SDG DASHBOARDS AND TRENDS

donatora.

Silka 2. Dijagram ispunjenja COR-a u Finskoj

23 zemlje članice EU su se obavezale ili su započele proces uključivanja CORS-a u nacionalni budžet. Kako je Finska implementirala visok procenat ciljeva održivog razvoja u svoj budžet, vlada izdvaja finansije u vezi sa nacionalnim ciljevima, kao i Agendom 2030⁶. Plan finske vlade za implementaciju Agende 2030 fokusira se uglavnom na dve teme: Finsku koja je neutralna ugljenikom i očuvanje prirodnih resursa optimizacijom njihovog korišćenja. Finska se stoga fokusira na finansijska sredstva u ovim oblastima, ali ne zanemaruje alokaciju finansijskih sredstava odgovarajućim ministarstvima koja su odgovorna za određene ciljeve.

⁶ Hege Elisabeth, Brimont Laura (IDDRI), Integracija COR-a u nacionalne budžetske procese, 2018, Institut du développement durable et des relations internationales: <https://www.pfmkin.org/sites/default/files/2020-02/175.%20Integrating%20CORS%20in%20budgeting.pdf>

Uključivanje COR-a u budžet, kao i usklađivanje ciljeva sa ciljanim vladinim ciljevima, može biti neophodno za kontekstualizaciju COR-a u kosovskim prioritetima. Prednosti posvećenosti sprovođenju COR-a su ogromne. Budžetiranje na centralnom nivou znači da se globalni, društveni, ekonomski, ekološki i kulturni izazovi mogu baviti, kao i ispunjavanje nacionalnih ciljeva. Budžetski plan bi omogućio sprovođenje ovih ciljeva, kao i dokaze o implementaciji i uskladio bi nacionalne ciljeve sa onima najrazvijenijih zemalja Evrope.

Metode budžetiranja COR na lokalnom nivou

Šesnaesti cilj Agende 2030 zahteva jačanje institucija, povećanu odgovornost i efikasnu inkluzivnost na svim nivoima. Da bi implementacija Agende 2030 i COR bila ujednačeno doneta, biće neophodno koordinisati i podeliti odgovornosti između relevantnih aktera, kao i pratiti i evidentirati proces implementacije. Uključivanje COR treba da se završi samo na centralnom nivou. Međutim, u nedostatku budžetiranja za ciljeve održivog razvoja na centralnom nivou, postoje načini za implementaciju i budžetiranje COR na lokalnom nivou sa lokalnim vlastima. U nekim gradovima širom sveta potrebno je delovati lokalno kako bi se podstakla nacionalna implementacija i ispunjenje COR.

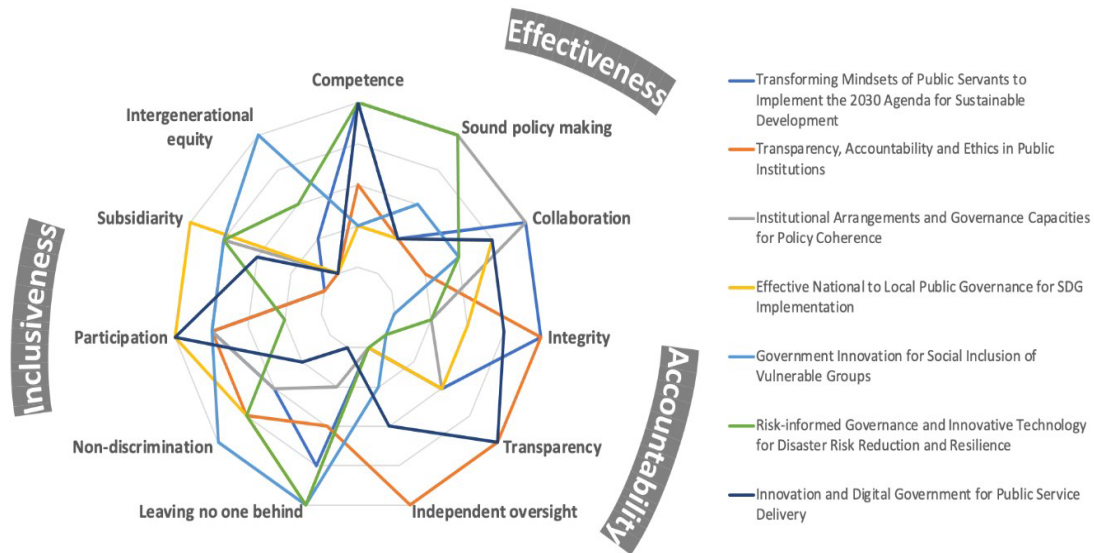
Okvir COR može koristiti i lokalnim i centralnim vlastima. Agenda 2030 ima detaljne ciljeve, ciljeve i indikatore o COR-ima koji se mogu prilagoditi kao detaljan plan rada za lokalne administrativne službenike. U slučaju Kosova, opštine su obavezne da izrade opštinski razvojni plan (OPP). Usklađivanje lokalnih ciljeva sa COR-ima u ORP-⁷u moglo bi pomoći u strukturiranju opštinskih politika u pravcu održivog razvoja i pomoći u praćenju implementacije COR-a. Usklađivanje strategije za kontekstualizovane COR zasnovane na odgovarajućim opštinskim izazovima, kao i integracija budžeta kao specifičnih ciljeva u strategiju i ORP smatraće se sledećim neophodnim korakom u implementaciji COR. Lokalne vlasti treba da, na dobrovoljnoj osnovi, odluče o strukturi okvira COR-a kao inicijalnog kriterijuma za identifikaciju kapitalnih projekata koji će biti uključeni u investicioni budžet. S obzirom na to da su gradovi i države na globalnom nivou odlučili da daju prioritet COR-ima u skladu sa lokalnim/nacionalnim ciljevima, opštine slede njihov primer kako bi uspešno ispunile one ciljeve koje smatraju hitnijim.

Da bi se postigli pozitivni koraci u implementaciji COR na lokalnom nivou, neophodna je intervencija sa centralnog nivoa. Reforma javne uprave, ostvarena ulaganjem u izgradnju kapaciteta administrativnih službenika, neophodan je korak

---

⁷ Opštinski razvojni plan (OPP) je jedan od instrumenata planiranja koji je predviđen na Kosovu (Zakon o prostornom planiranju br. 2003/14 i Zakon o izmenama i dopunama Zakona o prostornom planiranju br. 03/L-106). Ovo je multisektorski plan, koji definiše dugoročne ciljeve ekonomskog, društveno-socijalnog i prostornog razvoja. Ova vrsta sistema planiranja zasniva se na modelima planiranja koji su već primenjeni u evropskim zemljama i šire.

ka ispunjenju COR. Na Kosovu je potrebna hitna akcija. Podizanje izgradnje kapaciteta, podizanje svijesti javnih službenika o ispunjavanju COR i usvajanje budžetskih tabela u skladu sa indikatorima COR ostaje važan element u postizanju održivog razvoja. postizanju održivog razvoja. COR -a i usvajanje budžetskih tabela u skladu sa indikatorima COR-a ostaje važan element u postizanju održivog razvoja. postizanju održivog razvoja.

Silka 3. Dobro upravljanje za sprovođenje Agende 2030

Lokalne vlasti bi ispunile COR na dobrovoljnoj osnovi, ali početne uslove bi morale stvoriti institucije i tela na centralnom nivou. Relevantna ministarstva, kao što su MFPT i MALS na Kosovu, zajedno sa drugim organima na centralnom nivou, treba da ažuriraju formule budžeta za opštine tako da ciljevi održivog razvoja budu uključeni, čime se omogućava uključivanje u budžetske strategije. Na taj način implementacija, ulaganje i praćenje COR mogu biti završeni na strukturiran i održiv način.

Zaključci i preporuke

Lokalne vlasti bi ispunile COR na dobrovoljnoj osnovi, ali početne uslove bi morale stvoriti institucije i tela na centralnom nivou. Relevantna ministarstva, kao što su MFPT i MALS na Kosovu, zajedno sa drugim organima na centralnom nivou, treba da ažuriraju formule budžeta za opštine tako da ciljevi održivog razvoja budu uključeni, čime se omogućava uključivanje u budžetske strategije. Na taj način implementacija, ulaganje i praćenje COR mogu biti završeni na strukturiran i održiv način.

Da bi se postavila prioritarna implementacija Agende 2030, moraju se preduzeti konkretni koraci na centralnom i lokalnom nivou vlasti. Iako su na globalnom nivou koordinaciona tela koja rade u okviru izvršne vlasti uspešnija u primeni KOR-a, na Kosovu je koordinaciono telo za KOR, a to je CSD, u Narodnoj skupštini. Zakonodavci i Vlada treba da razmotre okvir i ugrade COR u svaku radnu strategiju za rešavanje izazova unutar zemlje, kao i da usklade nacionalne ciljeve sa globalnim ciljevima, prateći globalne političke trendove.

Što se tiče mogućnosti za davanje prioriteta Agendi 2030, uključivanje COR u budžetske okvire omogućava usklađivanje ovih ciljeva sa planiranim ciljevima vlade. Na strukturu rada moraju uticati COR i mora eliminisati pitanje višestrukih finansijskih sredstava dodeljenih pojedinačnim projektima. Ovo se može postići implementacijom projekata koji se koherentno bave istim izazovima i pomnim praćenjem Agende 2030. Od vitalnog je značaja da se COR prilagode njihovom lokalnom kontekstu jer će to eliminisati mogućnosti za nepravilnu implementaciju Agende 2030 i povećati efikasnost odgovornih institucija i tela. Preporuke za budžetiranje COR centralnim i lokalnim institucijama na Kosovu su sledeće:

Ažuriranje obrazaca budžeta od strane institucija na centralnom nivou je ključni element za unapređenje COR i Agende 2030. Ministarstvo lokalne samouprave u saradnji sa Ministarstvom finansija i drugim institucijama na centralnom nivou treba da ažurira formulare opštinskog budžeta kako bi COR bili uključeni i kako bi se obezbedilo da investicije u COR budu održive. Uspostavljanje posvećenosti COR kao kriterijumu za MPL bi omogućilo veću posvećenost i ozbiljan tretman opština u odnosu na Agendu 2030.

Podizanje kapaciteta opštinskih službenika kroz inicijative koje je preduzeo Savet za održivi razvoj u saradnji sa Asocijacijom opština Kosova. Nastavni plan i program treba osmisliti u saradnji sa stručnjacima za upravljanje i ciljeve održivog razvoja na lokalnom nivou. Zatim treba usvojiti budžetske tabele u skladu sa indikatorima ciljeva održivog razvoja. Adaptacija i struktura rada u koordinaciji sa COR bi omogućila opštinama da prate implementaciju COR, eliminišući pogrešnu alokaciju finansijskih sredstava iz različitih izvora za određenu svrhu.

Uključivanje COR-a u strategije i razvojne planove Planove lokalnih vlasti je cilj koji treba da razmotre sve opštine, a posebno one, kao što je Glogovac, koje su napredovale u sprovođenju Agende 2030. Uključivanje i povezivanje COR sa Opštinskim razvojnim planom omogućilo bi strukturirano i jasno sprovođenje Agende 2030 na lokalnom nivou. U okviru ovog okvira, opštine treba da upućuju na okvir COR za identifikaciju kapitalnih projekata koji su integrisani u sektor kapitalnih investicija u planiranju budžeta.

Instrument za praćenje i budžetiranje sa ciljevima održivog razvoja mogu pripremiti opštine sa lokalnim organizacijama civilnog društva i međunarodnim

donatorima. Ova evaluaciona matrica bi se odnosila na ciljeve u MDP opština, kapitalne projekte uključene u budžet, a takođe bi služila kao alat za merenje napretka, ocenjivanje učinka opštine i planiranje budućih budžeta.

Izrada dobrovoljnog nacionalnog izveštaja za ciljeve održivog razvoja je važan alat za praćenje za merenje implementacije COR na lokalnom nivou. VNR-ovi omogućavaju opštinama da identifikuju svoje specifične prioritete. VNR-ovi, pored toga što se smatraju budućim razvojnim planom za lokalne vlasti, pružaju katalog podataka koji omogućava temeljnu analizu trenutnog konteksta, utičući tako na kreiranje politika zasnovanih na postojećim i tačnim podacima. Izrada VNR-a uključuje civilno društvo i druge zainteresovane strane koji su neophodni partneri za prevođenje ciljeva u stvarna rešenja. Opština Glogovac već ima platformu za praćenje COR koja bi se mogla koristiti u procesu planiranja budžeta.

Povezivanje COR sa kapitalnim projektima kroz kategorizaciju projekata prema ciljevima, ciljevima i indikatorima COR. Povezivanjem kapitalnih projekata sa nacionalizovanim i prilagođenim ciljevima za svaku opštinu, kao i određivanjem prioriteta kapitalnih projekata koji su u vezi sa ciljevima koje opštine daju prioritet, napredak COR će biti značajno unaprijeđen. Pored unapređenja i ispunjavanja COR, povezivanje kapitalnih projekata sa ovim ciljevima omogućava i merenje njihovog napretka.

Agenda 2030 je zahtevna i postizanje ciljeva je ambiciozan zadatak za Kosovo. Prema tome, Kosovo treba da odredi prioritete određenih ciljeva i da postavi konkretne ciljeve za njihovu implementaciju. Kosovo bi moralo da uskladi Strategiju nacionalnog razvoja sa drugim razvojnim strategijama kako bi radilo na unapređenju ove strategije konkretnim i jasnim koracima. Strategija treba da bude praćena konkretnim akcionim planovima na centralnom i lokalnom nivou, kako bi se izvršili postavljeni ciljevi i osigurala koherentna implementacija kada se budžetira na različitim nivoima vlasti.

Slepo crevo A - Integracija Ciljeva Održivog Razvoja u planove budžeta opština

Programi	Plaćeni	Roba i usluga	Opštinski troškovi	Subvencije	Kapitalni izdaci	Ukupno	Relevantne COR
Kancelarija predsednika	157,740	53,485		8,000		219,225	
Opšta administracija	236,037	149,444			44,000	429,481	
Uprava za inspeksijske poslove	68,581	52,650				121,231	
Kancelarija Skupštine opštine	109,927	44,150				154,077	
Direkcija za budžet i finansije	103,889	18,000				121,889	
Direkcija za javne službe	164,126	292,269	165,500	90,000	223,000	934,895	
Direkcija za javnu infrastrukturu	49,758	26,800			4,254,095	4,330,653	
Opštinska kancelarija za zajednice i povratak	7,996	680				8,676	
Uprava za poljoprivredu	76,192	12,329		60,000		148,521	
Direkcija za ekonomski razvoj	48,985	26,250		32,000		107,235	
Direkcija za geodeziju i katastar	84,150	10,150				94,300	
Direkcija za urbanizam	48,037	17,517			50,000	115,554	
Uprava za zdravstvo	36,562	52,340		25,000		113,902	
Centar za socijalni rad	91,961	42,680	9,200			143,841	
Uprava za kulturu i omladinu	75,295	122,175		125,000	545,000	867,470	

Uprava za obrazovanje	77,139	230,000		80,000	405,000	792,139	
Glavni centar porodične medicine	1,476,351	587,445	54,000		520,000	2,637,796	
Predškolsko obrazovanje	178,053	47,482	6,549			232,084	
Osnovna škola	4,628,133	424,175	65,000			5,117,308	
Visoko obrazovanje	1,319,142	125,472	22,000			1,466,614	
Total	9,038,054	2,335,493	322,249	420,000	6,041,095	18,156,891	

Kapitalni projekti

Program	Naziv projekta	Total	Relevantne COR
Administracija i osoblje	1. Ostala oprema preko 1000€	44,000	
Putna infrastruktura	1. Uređenje i negovanje zelenih površina i uređenje trga	23,000	
	2. Vertikalna i horizontalna signalizacija puteva i naselja	40,000	
	3. Uređenje i ograđivanje groblja u opštini Glogovac	50,000	
	4. Podešavanje sistema za navodnjavanje gradskog parka podzemnim cevima gde se navodnjavanje vrši automatskim sistemom	50,000	
	5. Proširenje i održavanje kamera u Opštini	5,000	
	6. Uređenje i održavanje trotoara i parkinga	5,000	
	7. Postavljanje nove rasvete i sanacija postojeće mreže javne rasvete	30,000	
	8. Regulacija i sanacija tržišta	5,000	
	9. Popravka i proširenje autobuskih stajališta i njihovo pokrivanje	10,000	
	10. Sufinansiranje projekata	5,000	
Javna infrastruktura	1. Regulacija korita reke Drenice i Verbice	30,000	
	2. Asfaltiranje puta Lapušnik - Beriše	70,000	
	3. Izgradnja puta duž obale Čikavice	70,000	
	4. Izgradnja parka i staza za pešake i bicikliste u parku Kamenica - Opština Glogovac	250,000	
	5. Izgradnja kolektora za sakupljanje otpadnih voda u Opštini	350,000	
	6. Uređenje trotoarske infrastrukture i javne rasvete na teritoriji Opštine	250,000	
	7. Izgradnja infrastrukture (asfaltiranje i kubiranje) Glogovac I, II, III i IV	320,000	
	8. Proširenje i izgradnja Trga „Fehmi i Dževe Ladrovci“.	505,446	
	9. Infrastruktura u komorama I, II, III i IV	100,000	
	10. Izgradnja humki i zaštitnih zidova	120,000	
	11. Sanacija i rekonstrukcija asfaltiranih puteva u opštini Drena	443,649	
	12. Sanacija i rekonstrukcija kanizacione mreže u Opštini Glogovac	350,000	
	13. Asfaltiranje puta Gllanaselle Godanc	70,000	
	14. Asfaltiranje puta u selu Terstenik I, II i Globar	70,000	
	15. Asfaltiranje puta u selu Poklek i Vjeter, Poklek i Ri, Vasileva	70,000	

	16. Infrastruktura u selu Abri Eperme, Terdevc	70,000		
	17. Asfaltiranje puta u selu Dobroshec Kikatovo e Vjeter	70,000		
	18. Asfaltiranje puta u selu Baica, Krajrove, Damanek, Štrubulovo	70,000		
	19. Izgradnja infrastrukture Nekoc Kizhareke	70,000		
	20. Asfaltiranje puta Gredica - Likošan	70,000		
	21. Asfaltiranje puta u selu Arllat, Negroc, Gjergjica i Bitik	70,000		
	22. Asfaltiranje puta u selu Sankoc, Gornja Fuštica i Uleta Fuštica	70,000		
	23. Asfaltiranje puta u selu Štutić, Verbovac, Poluž	70,000		
	24. Asfaltiranje puteva u Lapušniku, Poterku, Vukovcu	70,000		
	25. Asfaltiranje Donje i Gornje Zebelove ulice, Donja i Gornja Korotica	70,000		
	26. Izgradnja vodnog kapaciteta u opštini Glogovac	270,000		
	27. Sufinansiranje projekata sa spoljnim donatorima	50,000		
	28. Otvaranje odvodnih kanala duž ulica u Opštini	25,000		
	29. Otpadne vode i atmosferska kanalizacija u Glogovcu I, II, III i IV	10,000		
	30. Kanalizacija u selu Komoran I, II, III i IV	10,000		
	31. kanalizacioni sistem Arllat, Negroc, Gjergjica i Bitik	10,000		
	32. Kanalizacija Sankoc, Gornja Fuštica i Donja Fuštica	10,000		
	33. Terstenik I i II kanalizacija Globar	10,000		
	34. Kanalizacija Korotica e Ulet i Korrotica e Eperme, Stari i Novi Poklek	10,000		
	35. Kanalizacija sela Dobrošec, staro Čikatovo	10,000		
	36. Kanalizacija otpadnih voda, Gornji Abri, Terdec	10,000		
	37. Kanalizacija u selu Gillanaselle, Godanc	10,000		
	38. Kanalizacija otpadnih voda, Gradica, Likošan	10,000		
	39. Kanalizacija u selu Lapušnik, Poterk i Vukovac	10,000		
	40. Kanalizacija u selu Nekoč, Kišanareke	10,000		
	41. Kanalizacija Štutić, Verbov i Poluže	10,000		
	42. Kanalizacija Baice, Krajrove i Damaneka, Štrubulov	10,000		
Urbanističko planiranje i životna sredina	1. Izrada detaljnih regulacionih planova	25,000		
	2. Održavanje adresnog sistema, postavljanje znakova i brojeva na terenu	5,000		
	3. Ozelenjavanje javnih površina	20,000		
Zdravstvo i socijalna zaštita	1. Krug KMF, AMF	20,000		
	2. Inventar KKMf, KMF AMF	5,000		
	3. Instalacija grejanja u KMF i AMF	70,000		
	4. Padine preko AMF	10,000		
	5. Specijalna medicinska oprema preko 1000€	300,000		
	6. Hitna pomoć, dva vozila sa opremom	70,000		
	7. Izgradnja kuće zajednice ŠKPAK			
	8. Ekstenzija KMF Arllat	45,000		
Kultura, omladina i sport	1. Renoviranje sportskih objekata	20,000		
	2. Izgradnja stadiona, druga faza	100,000		
	3. Inventar arhive i Kulturnog centra	10,000		
	4. Sportski teren i rekreacija	115,000		

	5. Dom kulture, Muzej, Arhiv, Biblioteka, Pozorište (Umetnička galerija) Terstenik, Komoran	300,000	
Obrazovanje i nauka	1. Digitalizacija škola (platforma za digitalizaciju i interna internet mreža)	60,000	
	2. Inventar škola u Glogovcu	43,000	
	3. Snabdevanje škola IKT opremom	60,000	
	4. Izgradnja nadzorne infrastrukture i nabavka opreme za kabinete hemije, fizike i biologije	50,000	
	5. Izgradnja školskih parkinga i perona	30,000	
	6. Izgradnja otvorenih sportskih terena i terenskih ograda	30,000	
	7. Kutak za igru i rekreaciju	40,000	
	8. Renoviranje škola, školskih objekata, sanitarnih čvorova i krečenje i malterisanje	78,000	
	9. Popravka centralnog grejanja	14,000	
Total		6,041,095	

Slepo crevo B – Analiza budžetiranja COR

Ciljevi održivog razvoja kao deo Agende 2030 su skup sveobuhvatnih, strukturiranih i merljivih ciljeva. Javni budžet je veoma moćno ekonomsko i političko sredstvo koje obezbeđuje sprovođenje politika, planova i prioriteta zemlje. Što je bolje javno budžetiranje, to su implementacija politike i rezultati bliži planovima.⁸ Stoga, izdvajanje opštinskog budžeta za ispunjavanje ciljeva COR igra ulogu i od posebnog je značaja u sprovođenju Agende 2030.

Budžet opštine Glogovac za 2023. godinu iznosi 18.156.891,00€. Raspodela budžeta se vrši u platama i dodacima, robama i uslugama, opštinskim rashodima, subvencijama i transferima, kapitalnim rashodima i rezervama. U opštini Glogovac je analizirana celokupna budžetska izdvajanja, uključujući i kapitalne projekte. Iz analize opštinskog budžeta, primećuje se da je u Glogovcu 11 od 17 COR uključeno u budžetske rashode.

Troškovi koji se odnose na kancelariju gradonačelnika, opštu upravu, inspekcijску дирекцију i kancelariju skupštine opštine odnose se na ciljeve cilja 16, „Mir, pravda i jake institucije“. Dok na SDG 1 „Bez siromaštva“ i SDG 3 „Dobro zdravlje i blagostanje“ utiče budžet koji je dodeljen FMCC, PSC, Upravi za geodeziju i katastar kao i Upravi za zdravstvo. Rad Uprave za ekonomski razvoj je povezan sa ciljevima ciljeva 8 „Dostojanstven rad i ekonomski rast“, dok Uprava za kulturu i omladinu i Uprava za urbanizam sa ciljevima ciljeva 11 za „Održive gradove i zajednice“. Konačno, Direkcija javnih usluga, Direkcija za javnu infrastrukturu i Opštinska kancelarija za zajednice i povratak uključuju određene ciljeve ciljeva 1, 9 „Industrija, inovacije i infrastruktura“, 10 „Smanjene nejednakosti“ i 11.

S druge strane, opština je planirala i budžet za kapitalne projekte za 2023. godinu. Projekti iz oblasti administracije uključeni su u ciljeve cilja 16. Putna i javna infrastruktura imaju planirane projekte čija realizacija utiče na ciljeve ciljeva. 6 „Čista voda i sanitacija“, 9 i 11. Takođe, projekti iz oblasti urbanizma i životne sredine su u skladu sa ciljevima 11. Zdravstvo i socijalna zaštita imaju planirane projekte koji se odnose na SDG 1 i 3, dok su projekti za kulturu, omladinu i sport ulaganja u ciljeve 9 i 11. Realizacija projekata za obrazovanje i nauku doneće napredak u ciljevima ciljeva 4 i 9.

Opština Glogovac ima dug put u pogledu izdvajanja budžeta. Opština je u 2023. godini dobro izdvojila budžet, ali ne progresivno. Opština bi u narednim godinama trebalo da vodi računa o izdvajanju budžeta kako bi se konkretnije ostvarili ciljevi održivog razvoja. Takođe treba raditi na uključivanju ciljeva koji nisu uključeni u budžetsku alokaciju.

---

⁸ Budžetiranje za ciljeve održivog razvoja, UNDP, dostupno na: https://sdgfinance.undp.org/sites/default/files/UNDP%20Budgeting%20for%20the%20SDGs%20-%20Guidebook_Nov%202020.pdf

Ovaj projekat je finansiran od strane Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH ime nemačkog saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ).